

## Täysistunto

**Torstai 23.9.2021 klo 16.00—18.20**

### **9. Lakialoite laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta** Lakialoite LA 102/2020 vp Vilhelm Junnila ps ym.

#### *Lähetekeskustelu*

**Toinen varapuhemies Juho Eerola:** Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään se totuttu 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Mennään keskusteluun, ja aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Junnila, olkaa hyvä.

#### *Keskustelu*

**18.03 Vilhelm Junnila ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on oikeusvaltio ja suomalaiset suurimmaksi osaksi lainkuuliaista kansaa. Yleiseen oikeustajuumme on perinteisesti myös kuulunut se, että jos joku tekee väärin, saa hän siitä tekoon sovitetun rangaistuksen ja toivottavasti ottaa asiasta opiksi. Oikeusjärjestelmämme on myös kuuluisa siitä, että tietyt rahalliset rangaistukset, sakot, sovitetaan henkilön varallisuuteen. Sakkorangaistus toimii näin rangaistuksena niin pienituloiselle kuin rikkaammallekin. Lisäksi uskottavuus oikeusjärjestelmään vaatii sen, että jos asia on määritelty rikokseksi, siitä seuraa myös rangaistus ihan jokaiselle säätyyn ja varallisuuteen katsomatta.

Edellinen eduskunta hyväksyi selvällä enemmistöllä silloisen oikeusministerin Häkkinen luotsaaman lakimuutoksen sakon muuntorangaistuksen käytön laajentamisesta. Uudistus tarkoitti sitä, että toistuvasti — yli kuusi kertaa vuodessa — samanlaiseen rikkomukseen syyllistyneen sakot tulee jatkossa ohjata poliisilta käräjäoikeuden käsiteltäväksi, ja jos sakkoja ei saada perittyä, tekijä voi päätyä vankilaan. Muutos oli askel oikeaan suuntaan verrattuna aiempaan tilanteeseen, jossa tietyistä rikoksista, kuten näpistyksestä, lievistä petoksista tai kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta, saattoi selvitä käytännössä ilman rangaistusta, jos rikoksesta seuranneita sakkoja ei syystä tai toisesta pystytty perimään — hyvä alku, mutta vaatimus kuudesta edeltävästä sakkorangaistuksesta on kohtuuttoman suuri ja tehoton.

Esittelemäni lakialoitteen tarkoituksena onkin muuttaa sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain, 754/2010, 5 momenttia siten, että rikkomus käsiteltäisiin tuomioistuimessa, jos henkilölle olisi käsiteltävänä olevaa rikkomusta edeltävän vuoden aikana tehtyjen tekojen perusteella annettu vähintään kolme sakkorangaistusta. Näin toistuvasti sakkoriikoksiin syyllistyneille ja niin sanotuille taparikollisille olisi mahdollista tuomita helpommin muuntorangaistus, jos sakkoa ei saada perityksi ja tekojen samankaltaisuus osoittaa piittaamattomuutta lain kielloista ja halveksuntaa sakkorangaistusta kohtaan. Erityisesti varkauksien kohteena olevan vähittäiskaupan asema parantuisi, kun sakkotehtailuun alttiit

## Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2021 vp

henkilöt joutuisivat herkemmin vastuuseen teoistaan. Lisäksi vaikeasti päihdeongelmaisille ja syrjäytyneille olisi paremmat edellytykset päästä tarvitsemaansa hoitoon.

Arvoisa puhemies! Poliisin ja syyttäjänviraston tietojen mukaan nelin- tai useampiker-  
taisia rikkomuksia on vuodessa peräti 25 000. Vastaavasti aiemmin mainittuja seitsemän-  
tai useampiker-  
taisia rikkomuksia on vuodessa noin 9 600. Luvuista voidaan päätellä, että  
tietyissä rikoksissa lain kielto ja rangaistuksen uhka eivät toimi riittävän tehokkaasti.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan sisäinen tietopalvelu on arvioinut tässä ehdotetun laki-  
muutoksen kustannuksia vanhojen hallitusten esitysten perusteella. Hallituksen esityksis-  
sä 178/2018 ja 291/2014 todetaan, että muutoksen seurauksena yhden tapauksen käsitte-  
lyyn kuluu poliisilta noin 6 tuntia työaikaa. 15 400 rikoksen käsittely siis vastaa noin 56:ta  
henkilötyövuotta. Yhden henkilötyövuoden hintana pidetään 58 000:ta euroa, joten poliis-  
sille aiheutuisi 3,25 miljoonan euron kustannuspaine.

Syyttäjälaitoksen osalta kirjallisen käsittelyn kustannukseksi on arvioitu 156 euroa tapa-  
usta kohti. Vähimmillään kustannukset nousisivat 2,4 miljoonaan euroon johtuen rikos-  
asioiden määrän kasvusta. Suullisessa istunnossa käsittelykustannukset olisivat kuitenkin  
tätä korkeampia. Tuomioistuimessa pakkokeinoasian käsittely maksaa keskimäärin 523  
euroa. Siten noin 15 400 rikosasian käsittelyn lisäys aiheuttaisi 8 miljoonan euron kustan-  
nuspaineen.

Hallituksen esityksessä 291/2014 on lisäksi arvioitu, että neljännen toistuvan rikkomuk-  
sen osalta vankiluvun voidaan odottaa nousevan keskimäärin 50 päivittäisellä vangilla.  
Hallituksen esityksessä 178/2018 on käytetty vuoden 2017 keskimääräistä suljetun laitok-  
sen vankilavuoden kustannusta, joka on 73 080 euroa vuodessa. Näin arvioituna 50 päivit-  
täisen vangin kustannuslisäys nostaisi Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksia noin 3,7  
miljoonaa euroa.

Lakialoitteessa esitetyn sakon muuntorangaistuksen soveltaminen jo neljännen rikko-  
muksen kohdalla seitsemännen sijaan nostaisi siten kokonaiskustannuksia noin 17 miljoon-  
alla eurolla. Rikosoikeudellinen seuraus tai sen tosiasiallinen puute ei kuitenkaan voi oi-  
keusvaltiossa riippua valtion kulloisestakin taloustilanteesta, sillä turvallisuudella on hin-  
tansa.

Arvoisa puhemies! Jatkuvat näpistykset ja näpistysten yritykset ovat suuri ongelma eri-  
tyisesti vähittäiskaupalle. Kaupan liiton teettämän hävikkibarometrin mukaan varkaushä-  
vikki aiheuttaa vuosittain 450 miljoonan euron tappiot. Tämän lisäksi varkaushävikin tor-  
jumiseen käytetään arviolta 100 miljoonaa euroa vuosittain, jolloin kokonaiskustannukset  
nousevat jopa 550 miljoonaan euroon vuodessa.

Viime vuosina myös väkivallalla uhkaaminen näpistystilanteissa on merkittävästi yleis-  
tynyt. Vuonna 2020 Tilastokeskuksen mukaan myymälävarkauksia ja näpistyksiä ilmoitet-  
tiin peräti 51 600 kappaletta — tässä on siis ilmoitetut, ja varmasti luku on sitten vielä suu-  
rempi niiden osalta, joita ei ilmoitettu. Joka tapauksessa tämä on 141 tapausta jokaista vuo-  
den päivää kohti. Määrä on lähes 8,2 prosenttia enemmän kuin 2019, ja tämän ovat myös  
asiakkaat huomanneet. Koronan aiheuttamassa vaikeassa taloustilanteessa miljoonaluo-  
kan suorat lisämenot ovat valitettavia, mutta pelkästään näpistyksistä aiheutuneiden tap-  
pioiden vuoksi valtiolta jää vuosittain miljoonien arvonlisäverot saamatta. Lisäksi vähit-  
täiskaupan alalle koituu hävikin ja rikosten ehkäisyn vuoksi lisäkustannuksia, jotka siirre-  
tään hintoihin asiakkaan maksettavaksi.

Arvoisa puhemies! Ehdotettu lakimuutos parantaa luottamusta oikeuslaitokseen ja ran-  
gaistusjärjestelmään, kun maksukyvyttömyys ei enää toimi suojana rikoksesta annettavaa

## **Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2021 vp**

tosiasiallista rangaistusta vastaan. Oikeusministeri onkin katsonut, että ei ole hyväksyttävää, että henkilöt voivat toistuvasti syyllistyä sakkorikoksiin saamatta minkäänlaista todellista rangaistusta. Kriminaalipoliittiset syytkin edellyttävät muuntorangaistuksen olemassaoloa. Muuntorangaistuksen uhka saattaa lisätä myös sakkojenmaksuhalukkuutta, jolloin rangaistusseuraus toteutuu tehokkaammin siinä muodossa kuin se on määrätty, eikä ole tarvetta turvautua ankarampaan vaihtoehtoon vapaudenriiston muodossa. On myös mahdollista rakentaa yhdyskuntapalvelun luonteinen järjestelmä sovitteluun haluaville henkilöille, kuten oikeusministeriön julkaisussa 12/2012 on pohdittu. Ehdotettu laki rohkaiseekin ihmisiä selvittämään asioitaan ja katkaisemaan syrjäytymiskierteensä. Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon päättyvä prosessi kestää noin vuoden, joten viranomaisyhteistyön sosiaalipoliittinen rooli henkilöiden elämänhallinnan palauttamisessa myös korostuu jatkossa. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.